

למען השבת

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

ש ת י ה ר צ א ו ת

מ א ת

מזן הנה הנאסני לארץ ישראל

הגריא הלוי הרצוג שליטיא

בכנוסים למען השבת שהתקיימו

ע"י

זכרית השבת בירושלים ובתל-אביב

בחדש ניסן תש"ד

הוצאת חברת מוריה הליאביב

היום בבוקר קראנו. את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו. השבת
 והמקדש הוקשו זה לזה. הוי אומר שהשבת היא עצמה
 מקדש. רו"ל אומרים שיש שני מקדשות. המקדש שלמטה. והמקדש
 שלמעלה מכוון כנגדו. אף אנו נאמר שכאן למטה בעולם הזה
 יש שני מקדשות. המקדש כפשוטו. שחרב בעוונותינו ושאנו מצפים
 יום יום לבנינו. והמקדש הרוחני של עם ישראל שהוא השבת.
 אבל לא הרי המקדש כפשוטו כהרי המקדש הרוחני. המקדש
 כפשוטו היה מוגבל במקום. בהר המוריה. ואפילו בימים שנעשה
 הנס של עומדים צפופים ומשתחווים רווחים לא היתה מציאות
 שעם ישראל כולו ימצא במקדש במשך של מעת לעת. משא"כ
 השבת שהיא המקדש הרוחני כוללת במשך מעת לעת את
 האומה כולה. את כל נפש ונפש שבה. המקדש כפשוטו היה
 הנקודה המרכזית של הרוחניות שבישראל. ממנו פשטו קוי אור
 של קדושה לכל האומה ואליה חזרו. אבל קדושת המקדש לא
 היתה מקיפה וסובבת את האומה כולה. משא"כ השבת שהיא
 מקיפה את כל בית מישראל ואת כל נפש ונפש. שכינת השבת
 סובבת אותם מכל צד וממלאה את כל האוירה כולה. כל בית.
 ובית מישראל נהפך ביום השבת למקדש. ואפילו אנשים שהיו
 רחוקים מהיהדות. מכיון שהיו בעלי נפש פיוטית לא יכלו להתאפק
 מלחת בטוי פיוטי לשינוי צורת החיים הזה של הבית היהודי.
 ולא עוד אלא כשאדם מישראל יוצא לחוץ השבת מלוה אותו
 על כל פסיעה ופסיעה. בית הבחירה והשבת שניהם מקדש. אבל

השבת היא המקדש היותר גדול מבחינת ההיקף. ולפיכך דרשו רד"ל את הסמיכות הזאת, את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו, שאין בנין בית המקדש דוחה שבת. ומובן חדבר, שאין תידחה השבת מפני בנין המקדש, שהרי השבת בבחינת מקדש גדולה היא מהמקדש כפשוטו. ואולם עוד כונה עמוקה אפשר להכניס בסמיכות זאת. יש לצערנו יהודים, ואף בארץ ישראל בשעת בנינה, השובתים ממלאכה ומסחר ביום השבת, אבל הם מחללים אותה, גם בפרהסיא, לשם תענוג, נסיעות של תענוג וטיול, לשם משחק כדור רגל, ושעשועים, וכו' וכו'. שבת של חול, שבת של חולין! השבת נהפכת בידם ליום מנוחה, יהי' יום מנוחה לאומי, אבל יום מנוחה גרידא, כמו, להבדיל אלפי הבדלות, יום הראשון אצל רבים מאומות העולם. לא ולא, אומר מי שציוה על השבת, חלילה לכם מזאת! את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו, אני ה', אתם תשמרו את השבת בתור יום קדושה, לא רק יום מנוחה, עליכם לזכור שהשבת היא כולה קודש היא כולה מקדש, אני ה', אני הוא שציויתי עליה, לא תעשו לכם, חיו שבת של חול, תשבת תהיה לכם עדות על הקב"ה כדברי רז"ל: שלשה מעידים זעזו השבת והקב"ה וישראל. את שבתותי תשמרו, לא סתם את השבתות תשמרו, אלא את שבתותי, השבתות שלי. השבת יש בה צד של מנוחה לגוף, אבל בלי קדושה אין זו שבת. בעשרת הדברות, ככתוב בפרשת יתרו נאמר, זכור את יום השבת לקדשו וגו', מפני שהשבת מעידה על חידוש העולם, כלומר שיש בורא עולם וממילא משגיח על עולמו, ואילו בעשרת הדברות הכתובים בפרשת ואתחנן נאמר שמור את יום השבת וזכרת כי עבד היית, וגו'.

לאמר, תנוח ביום השבת מעבודת הגוף, אבל זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, ושניהם אחד, הקדושה והמנוחה. אומות העולם קבלו מאתנו את הרעיון של יום מנוחה, אחת לשבעה ימים, אבל השבת בתור יום קדושה, בתור עדות על הקב"ה. זוהי סגולה מיוחדת לישראל, ואין לאחרים חלק בה, ולפיכך כל יהודי המבטל את קדושת השבת שוב אין לו חלק בשבת לגמרי. עוד צד השוואה והקבלה יש בין השבת למקדש. הנכנס סמא למקדש הוא לא רק עובר עבירה חמורה, כי הוא גם פוגם בקדושת המקדש, כמו שנאמר כי את מקדש ה' טימא, ונכרתה הנפש ההיא מישראל. אף השבת כך. המחלל שבת הוא לא רק עובר עבירה חמורה, כי הוא גם פוגם בשבת עצמה. העושה בשבת דבר האסור לעשותו ביום זה, את השבת עצמה הוא מחלל, ולפי שהוקשה למקדש, פוגם הוא במקדש הרוחני של האומה כולה, אף של שומרי השבת. ועוד זו יש בשבת מה שיש במקדש. אף הבטל ממלאכה ומנטיעה ומשעשועים אסורים, ואינו מתקדש בקדושת השבת, עדיין אינו ממלא את הצויר של השבת במלואו. יש במקדש דרגות של קדושה, העורות, ההיכל וקדש הקדשים. נוסף על הקדושה הפאסיבית יש קדושה אקטיבית, צריך לקדש את השבת בקידוש ובתפלה ובשמיעת קריאת התורה בבית הכנסת, ולמעלה בקודש יש המצוה של עסק בתורה ברבים ביום השבת. הנה מה שאומרים לנו רז"ל: ויקהל משה את כל עדת בני וגו'. מתחלת התורה ועד סופה לא מצינו פרשה שנאמרה בהקהל אלא זו, שבשבת על ישראל להקהל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ללמוד תורה ברבים זהו קודש הקדשים של השבת. ושוב אנו חוזרים אל הפסוק שהתחלנו בו. את שבתותי

תשמרו ומקדשי תיראו. לא נאמר את שבתו תשמרו אלא את שבתותי. השבת קדושתה כפולה. יש בה שתי שבתות. השביתה ממלאכה וממעשים אסורים, זהו הצד של שוא"ת ויש צד של קום ועשה לקדשה בפועל בתפילה ובתורה, וגם בלימוד תורה בחבורה ברבים, כדברי רז"ל, עשה לך קהלות גדולות בכל שבת זשבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל. דברי תורה כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בתוך בניי, אבל לא להקהיל קהלות של חולין, אספות עם שאין בהן זיק של תורה, ושמביאות סוף סוף לידי חילול שבת בפרהסיא, עכ"פ מצד יחידים. אמנם יש שהתירו רבותינו ז"ל להתאסף בשבת לעיין ולחקור בצרכי הרבים אבל הדברים הללו צריכים להיות בהוראת מורי התורה, ובהבטחה גמורה וחלוטה שלא יצא ח"ו איזה חילול שבת באותו מעמד. הענין פרץ לצערנו והגיע להפקרות גמורה. מחובתנו לגדור את הפרצה. ושוב, רבותי, הנה נאמר בשבת לדורותם ברית עולם, פשטות הדברים שהשבת נצטוותה לדורות עולם, אבל לאור המצב הקיים קוראים אנו בדברים הללו, כוונה גוספת, תנו לבכם שלא תשתנה ח"ו צורת השבת מדור לדור, שלא יחול שנוי ח"ו, בין השבת של הדור הישן לשבת של הדור החדש, שלא תהפך השבת של הדור החדש ליום מנוחה לאומי כדרך הגויים: תנו לבבכם שתהא השבת של סיני נשמרת בכל צביונה ואופיה. לדורות עולם זמהו זה שנאמר - ברית עולם? המובן של המונח ברית היא התקשרות הדדית וזאת אומרת ששני הצדדים מתחייבים באופן הדדי. אנו התחייבנו לקדש את השבת ואולם הקב"ה כביכול התחייב כלפינו שזהו ענין הברית. "הא כיצד? אנחנו, ברית השבת.

תפקידנו גדול ונשגב אבל גם כבד וקשה. שמא נאמר, כלום יש בכחנו לעצר בעד הזרם? הנה המלה ברית מעידה בנו במדה שאנחנו נעשה מאמצים לחזק ולבצר את השבת ולהשליטה בחיי היחיד והצבור, בה במדה יעזור לנו הקב"ה ויצליח את מעשינו. שהרי זוהי ברית, התקשרות הדדית. ואמנם התפקיד קשה וכבד, ואנו זקוקים לסייעתא דשמיא, אבל הדבר תלוי בנו, שומרי שבת כהלכתה. הפרצות לדאבונו הולכות ומתרבות. אין זה כבר ענין של חיזוק השבת אלא של הצלת השבת. השבת היא המקדש הרוחני של עם ישראל בכל העולם ומכש"כ בארץ ישראל ארץ הקודש והמקדש. והנה המקדש הגדול והנאדר הלזה בוער באש. והוא קורא אלינו הצילו! חילול השבת הולך ומתרבה, הדליקה הולכת ומתפשטת. השבת מתחללת בעיר ובשדה, בתחבורה, בנסיעות, בטקסים ובאוטובוסים, בבתי הקולנוע, בבתי השעשועים, בכדור רגל, בבתי הקפה, והיא מתחללת בצורה כ"כ מחוצפת כ"כ מחפירה, די לנו להזכיר מה שהיה מקרוב בעין חרוד, – רכבת. מיוחדת וחילולים בפרהסיא במעמד שמונת אלפים מישראל! אין פלא שאנו נתקלים בקשיים גדולים מצד הממשלה בענין השבת. מכיון שהיא רואה את השבת נרמסת ברגלי היהודים. אמרנו שצו השעה הוא הצלת שארית פליטת ישראל, אבל יש הצלה אחרת המוטלת עלינו בה בשעה, לא הצלת נפשות מישראל, אלא הצלת נפש האומה כולה, הצלת השבת. חזק ונתחזק למען שבת קדשנו. מי לה' אלינו חובת הצלה זו מוטלת בראש ובראשונה על הגופים הצבוריים, הקהלות, המועצות, הועדים, ובראשם המוסדות הלאומיים. עד שאנו מדברים על צורת המדינה היהודית העתידה, נזכור

שתנאי מוקדם לצורת המדינה היהודית היא השבת היהודית. המוסדות הלאומיים לצערנו לא יצאו עדיין ידי חובתם בכיוון הזה ועליהם להתעורר, ואולם בה בשעה חובת ההצלה מוטלת על כל יחיד ויחיד. יהודים הצילו את השבתו ובזכותה יציל הקביה את עמו ואת עולמו מהחורבן המאיים עלינו מצד רשעי העולם ובזכותה נזכה במהרה לישועת ישראל ולגאולתו השלמה. אמן.

למען השבת

הוצאה ב'

למען השבת



ה ר צ א ה א'

עומדים אנו בעצם ימי הספירה, לילה לילה אנו מקיימים את
 המצוה הכתובה בתורה וספרתם לכם ממחרת השבת –
 וגו'. ממחרת השבת, זה היה סלע המחלוקת בין הצדוקים
 מכחישי התושבע"פ, ובין הפרושים, אבות התורה שמפיהם אנו
 חיים עד היום הזה. הצדוקים הבינו את הדבר כפשוטו, ממחרת
 השבת ממש, שבת בראשית, אבל חכמי התורה מסרו לנו שהשבת
 האמורה כאן הוא יום הראשון של פסח. רבותינו אמת ופירושם
 אמת ואעפ"כ הרשות נתונה לדרוש למה נתנה תורה מקום
 למחלוקת ולא אמרה בפירוש, מהיום השני בחג הפסח תספרו.
 דומני שרעיון גדול גנזו כאן. רצתה תוה"ק להעיר את תשומת
 לבנו לכמה הקבלות, השוואות, ונקודות שיתוף, בין הפסח והשבת.
 הא כיצד? הפסח הוא חג החירות והשבת גם היא מדגישה את ערך
 החירות האנושית. שמור את יום השבת לקדשו... למען ינוח עבדך
 ואמתך כמוך וגו'. העבד האמור כאן הוא העבד הכנעני. – העבד
 העברי – היה בבחינת פועל הרבה יותר מבבחינת עבד, והעבדות של
 העבד הכנעני בישראל בימי קדם היתה חירות בהשוואה לעבדות
 שנהגה באומות העולם ואף של התרבות הכי גבוהה, כלומר
 היונים והרומאים, ואף עבדות קלה זנוחה זו פסקה מיד כשהגיע
 יום השבת. הוי אומר שהפסח והשבת משתווים בנקודה זו. כל
 מי שאינו מודה בשבת הרי הוא כופר בחירות האנושית, שהרי
 השבת היא מקור החירות, ולאידך גיסא אני מכריז ואומר שכל
 יהודי המנצל את פועליו, בקדושת החירות הוא פוגם, וממילא

הוא פוגם בקדושת השבת. אף על פי שהוא שומר שבת. כבר אמרו חז"ל שהמצוה הראשונה, שנתנה לישראל במצרים על סף הגאולה היתה פרשת שלוח עבדים, כלומר החירות האנושית, וכן בסוף ימי הבית הראשון הוכיחם ירמיהו קשות והזהירם שהחורבן יבוא על שעברו על אותה הפרשה. כל העושק את הפועל ומנצל למען הבצע הרי הוא עובר על אותה הפרשה והרי הוא גם מחלל את רוח השבת. מהיום שעמדו אבותינו על הר סיני ושמעו את הצו הגדול הזה שמור את יום השבת וגוי למען ינוח עבדך וגוי נעשה עם ישראל נושא דגל החירות. נעשה הוא העם שבו מתגלם רעיון החירות האנושית. כל יהודי המחלל את השבת עבד הוא, עבד נרצע ליצרו בין שזהו יצר של ממון בין שהוא יצר של תענוגים ושעשועים, אפילו אם האידיאל של חירות נשוא תמיד על פיו ולשונו. מסיר הוא, יהודי זה, מעל ראש אומתו את העטרה שבה עיטרה אותו שכינה. תדע, שכל רשע ועריץ שעמד בעולם לגזול מהעמים את חירותם התחיל בעם ישראל. הנה קם אותו הרשע ימ"ש לעשות את העמים לעבדי עולם, ובמה התחיל? בנסיון להשמיד ולאבד את עם ישראל – ולמה? לפי שהוא מרגיש בחושו השטני שכל זמן שאומה זו קימת ימצא לו רעיון החירות גואל וכלשונו של איוב, הן גואלי חי ואחרון על עפר יקום. לוא חכמו ישכילו העמים החפשיים, כי אז היתה ראשית פעולתם להציל את שארית האומה הזאת שהחירות היא חלק מנשמתה. ואולם הרעיון של יום מנוחה אחת לשבעה ימים שאותו קבלו אה"ע מאתנו הוא איננו ממצה את עמקה וגבהה של השבת הישראלית, הנה באות הלוחות הראשונות שבהן נאמר

זכור את יום השבת לקדשו ומדגישות את הערך הרוחני השמימי של יום המנוחה של ישראל. כי ששת ימים וגו' עדות היא השבת על חידוש העולם, עדות היא שיש לעולם בורא יחיד ומיוחד שאין מחשבה אנושית תופסת בו כלל והוא היוצר הוא המשגיח הוא המנהיג את כל העולמות אין מספר בשיתוף של דין ורחמים של משפט וחסד כאחד, וזהו יסוד היסודות של היתדות כולה, ואף הפסח כך—כל האותות והמופתים והמורא הגדול והיד החזקה שנתגלו ביציאת מצרים היו מכוונים להעיד על יסוד היסודות הלזה, ולפיכך ההתגלות האלקית על הר סיני לא פתחה אנכי ה' אשר בראתי שמים וארץ אלא אנכי—אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. כל יציאת מצרים היא עדות על הקב"ה והשבת היא עדות על הקב"ה כמאמרם ז"ל שלשה מעידין זה על זה, וכל יהודי שאיננו שומר שבת לא יצא מבית העבדים. עבד הוא ליצרו, עבד הוא להשקפת עולם חמרנית המכניעה אותו לחומר הגס. איזו שטחיות—מחשבה ספשית, היא מצד יהודי המחלל שבת לפי שאינו מודה, ת"ו, בחידוש העולם, אף שנמנע ממלאכה וממסחר, לשם מנוחת הגוף, או אפילו מטעמים לאומיים, אבל איננו שומר שבת כהלכתו, איננו שומר את השבת של עשרת הדברות, מפני שאיננו מודה בעיקרון הזה של חידוש העולם! כאילו במוחו הקטן הרקיע ממעל לשמי שמים וצלל לתהום רזי העולם ותעלומות סתרי הסתרים! כמה נתחבטו חכמי ישראל בימי הביניים וכמה נתלבטו עם המטיפיוקה תאריסטוטולית שדבקה בשיטה של קדמות העולם, והנה חיום אחד מגדולי גאוני המדע מתבטא שכשמתעמקים בסודות החומר מרגישים שהוא דבר

עשוי "Manufactured article" כלומר, המדע הכי חדיש מתחיל
 להגיש (אם כי בהרגשה הבאה כאילו מתוך הערפול), משהו.
 מהתורה היסודית של היהדות, על חידוש העולם.
 ושוב הנה נקודה משותפת לשבת ולפסח. השבת היא מעידה
 על עולם הבא. מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת
 ומנוחה לחיי עולמים. זהו במובן הכפול של חיי הנצח לנשמת
 היחיד, דבר שהוא למעלה מתפיסת שכלנו הפשוט, וחיי הנצח
 של האומה והפסח גם הוא עדות הוא על עולם הבא של האומה
 על חיי הנצח של עם ישראל. הפסח איננו רק זכר ליציאת
 מצרים. הוא משקיף לעיני רוחנו את הפסח לעתיד, את העולם
 הבא של האומה הישראלית. את עולם התיקון שבו יזכה ישראל
 את העמים כולם. כמו שנאמר הלכו גויים לאורך, ושוב השוואה
 בין השבת והפסח. בפסח נפש האומה הישראלית מטהרת ומתחדשת
 ומתעננת שנה שנה בתקותה-אמנתה האלקית. ואף השבת כך.
 רבותינו המקובלים ז"ל, חכמי סודות התורה, מוסרים לנו שבשבת
 הגשמה הישראלית טובלת בים של קדושה ושל שירה ובכח
 הטבילה הזאת היא מטהרת, מתחדשת ומתעננת. מדר שבנוע
 בשבוע, כלום היה זמן בתולדות ימינו כזמננו שהנפש היהודית
 שבנו היתה כל כך זקוקה להתחדשות-התעננות פנימית. כלום
 אף חילול השבת מביא לידי התיבשות המעין הרחוב ההיסטורי
 שבתוך הנפש היהודית? שארית פליטת עמנו מתאבדת בגליו
 ובמשבריו של ים של צדה-איומה; וצו השעה, כמה שהגדתי ואני
 חוזר ומגידה, הוא הצלת שארית הפליטה אבל יש עוד צו השעה
 הוא לא רק הצלת נפשות מישראל, כי גם הצלת הנפש. האומה



כולה – ונפש האומה כולה זוהי השבת. בת קול יוצאת מהחורבן השלישי שבא על עם ישראל והיא מכרות ואומרת הציילו גם את נפש האומה. זו לא כבר שאלה של חיזוק השבת אלא של הצלת השבת. חייבים אנו לעשות כל מה שאפשר להציל נפש אחת מישראל. אפילו עד כדי לסכן את נפשנו לפיקוח נפש אחת מישראל. כמה אנו חייבים לעשות להציל את נפש האומה כולה? בשבת קודש שעברה התחלנו בביהכניס ישרון בירושלים עיה"ק בתעמולה עממית למען השבת. זו היתה ההתחלה. אבל אני מזכיר לכם את הכתוב בחורה בפרשת השבוע וספרתם לכם ממחרת השבת. ההתלהבות למען השבת שהתפשטה בשבת שעברה צריכה להמשך, ללכת הלוך והתגבר, הלוך והתפשט. ממחרת השבת, ולשם כך באנו לכאן מעיר הבירה של איי לעיר הגדולה של הישוב באיי – תל-אביב. הפרצות של חילול ש"ק בפרהסיא לדאבוננו הולכות ומתרחבות, בשדה ובעיר, בחוצות וברחובות בדרכים ובכבישים, בתחבורה, בכל פנות שאתה פונה בבתי הקולנוע ובבתי הקפה, בספורט, בתעשייה וכו' וכו', אחזה אש בקודש הקדשים של כל בית ישראל. אמרתי כבר ואני חוזר ואומר שהיהודי המחלל ש"ק ומה גם בפרהסיא, מרשיע לעשות, אם כי הוא איננו מרגיש בכך, יותר מאותו החייל הרומאי שהשליך לפיד אש אל תוך ההיכל של המקדש שבהר המוריה. הוא גרם לשרוף את המקדש של עצים ואבנים, וזה היהודי גורם להצית אש במקדש הרוחני של כל בית ישראל בעולם כולו.

אנו נתקלים בקשיים גדולים בענין שמירת השבת של יהודים העובדים בשביל הצבא והממשלה. אין כיכ פלא, כשהממשלה

והצבא רואים את היחס של כמה יהודים לשבת. ואולם אנו פונים
 בשם היהדות כולה אל השלטונות הממשלתיים והצבאיים להבין
 מה היא השבת לישראל ולא להביא יהודים לידי הנסיון לחלל
 את השבת או לקבל פטורים. מי לה' אתנו! תנו ידכם לברית
 השבת למען הצלת השבת. החובה של הצלה זו מוטלת על הכל.
 על הצבור ועל היחיד. בראש ובראשונה חובה זו מוטלת על
 הגופים הצבוריים. אנו פונים אפוא אל ההסתדרות, זה הגוף
 הגדול המארגן את ציבור הפועלים המתפרנס מיגיע כסיו. ואשר
 השפעתו כיכ גדולה בכל רקע החיים בישוב, יקום נא ויתעורר
 להצלת השבת! אנו פונים אל שאר הארגונים של התעשיה וכו'
 וכו', אנו פונים אל ההסתדרות הציונית על כל ענפיה – קרן
 היסוד וקרן הקיימת – וכו' וכו' להתעורר לפעולת הצלה מתוך
 ההכרה שבמדה שהשבת הולכת ומתחללת, בה במדה חולכת
 ונפסדת הצורה המקורית העיקרית של חבית הלאומי. אנו פונים
 למועצות המקומיות, לעדיי המקומיים, ועל הכל למוסדות העליונים
 הלאומיים. הועד הלאומי והסוכנות היהודית. כל אלה עדיין לא
 יצאו אף חצי ידי חובתם. וחובה זו מוטלת גם על כל יחיד
 ויחיד. כל אחד בחוגו יכול לתשפיע, יכול לפעול, יכול למנוע
 אתרים ויכול להמנע מלסייע אף בימות החול בידי אלה העושים
 את השבת חול, בידי אלה המציתים אש בקדש הקדשים למען
 חכסף. יכול הוא לחזק בימות החול את ידי אלה השומרים את
 השבת וסובלים מהתחרותם של המחללים. יש הרבה דרכים להצלת
 השבת. מי לה' אתנו! אחינו ואחיותינו תנו ידכם לברית השבת.
 הצילו את שפת קדשנו. הצילו את נפש האומה בארץ קדושה!

